

LABORATORIUM TERMODYNAMIKI
INSTYTUTU TECHNIKI CIEPLNEJ I MECHANIKI PŁYNÓW
WYDZIAŁ MECHANICZNO-ENERGETYCZNY
POLITECHNIKI WROCŁAWSKIEJ

INSTRUKCJA LABORATORYJNA

Temat ćwiczenia 30a

WYZNACZENIE CIEPŁA SPALANIA I WARTOŚCI OPAŁOWEJ
GAZU ZIEMNEGO GZ-50 METODĄ KALORYMETRYCZNĄ ORAZ
OBLICZENIOWĄ DLA ZNANEGO SKŁADU GAZU

1. PODSTAWY TEORETYCZNE

Spalanie jest egzotermiczną reakcją polegającą na łączeniu się paliwa z tlenem. Może ono być zupełne i całkowite (spaliny nie zawierają substancji palnych oraz cała masa paliwa ulega spalaniu), lub niezupełne oraz niecałkowite w przypadkach, gdy ilość tlenu jest niewystarczająca.

Ciepło spalania Q_s paliwa jest to ilość ciepła jaka wydziela się po całkowitym i zupełnym spalaniu jednostki masy paliwa i ochłodzeniu produktów spalania (spalin) do temperatury początkowej, przy czym para wodna zawarta w spalinach ulega całkowitemu skropleniu.

$$Q_s = \frac{m_w \cdot c_w \cdot (t_{2w} - t_{1w})}{V_g} \quad (1)$$

Wartość opałowa W_d paliwa jest to ilość ciepła jaka wydziela się po całkowitym i zupełnym spalaniu jednostki masy paliwa i ochłodzeniu produktów spalania (spalin) do temperatury początkowej, przy założeniu, że zawarta w spalinach para wodna nie ulega wykropleniu.

Z definicji wartości opałowej W_d i ciepła spalania Q_s wynika, że jedynie ciepło spalania może zostać wyznaczone eksperymentalnie. Określenia wartości opałowej dokonuje się zgodnie z równaniem:

$$W_d = Q_s - \frac{r \cdot m_{skr}}{V_g} \quad (2)$$

gdzie:

W_d, Q_s – wartość opałowa i ciepło spalania,

r - ciepło parowania wody

m_{skr} – ilość kondensatu otrzymanego po spalaniu jednostki masy paliwa.

2. OPIS STANOWISKA POMIAROWEGO I ZASADA POMIARU

Stanowisko składa się z przepływowego kalorymetru wodnego Junkersa zasilanego gazem ziemnym (rys. 1). Ciśnienie gazu utrzymane jest na stałym poziomie przez reduktor. Przepływ gazu mierzony jest gazomierzem mokrym. Nasycony wilgocią gaz spalany jest w specjalnie przystosowanym palniku. Gorące spaliny, płynąc przez kalorymetr oddają ciepło przepływającej wodzie. Zgodnie z definicją ciepła, przepływ wody należy tak dobrać, aby temperatura wylotowa spalin była równa temperaturze gazu i powietrza atmosferycznego, w którym spalany jest gaz. Jednocześnie (ze względu na straty ciepła do otoczenia) przyrost temperatury wody powinien być się w przedziale 10 – 12 °C.

Woda chłodząca komorę spalania 1 dopływa do płaszcza wodnego 3 z przelewu 11 i wypływa do przelewu 12, z którego płynie dalej do zlewu. W czasie pomiaru wodę chłodzącą gromadzi się w naczyniu 13. Woda dopływająca do płaszcza wodnego 3 ma temperaturę t_{w1} , a opuszczając płaszcz t_{w2} . Palnik Bunsena 2 zasilany jest gazem o temperaturze t_g i nadciśnieniu h_g (mierzone za pomocą manometru i termometru 7 umieszczonego na gazomierzu). Ilość spalonego gazu mierzy gazomierz mokry 4. Stabilizacji ciśnienia gazu zasilającego palnik dokonuje zawór wyrównujący ciśnienie 9. Wodę powstałą ze spalania wodoru zawartego w gazie gromadzi się w naczyniu 8. Gaz i powietrze przed spalaniem są nawilżane: gaz w gazomierzu mokrym 4, a powietrze w nawilżaczu 10. Nawilżanie ma na celu zmniejszenie błędów w ocenie ilości wody powstałej ze spalania wodoru zawartego w gazie. Temperaturę spalin t_s mierzy termometr 6. W skład zestawu pomiarowego wchodzi barometr 14 i termometr do pomiaru temperatury otaczającego powietrza 15.

3. OPIS POMIARU

Kalorymetr Junkersa został wcześniej ustawiony i przygotowany do przeprowadzenia pomiaru w warunkach ustalonych.

Przystępując do pomiarów należy:

- a. odczytać ciśnienie otoczenia,
- b. odczytać parametry (temperaturę i ciśnienie) gazu na gazomierzu,
- c. odczytać temperaturę wody na wlocie i wylocie z kalorymetru,
- d. wyznaczyć strumień objętości przepływającego gazu (10 l gazu w czasie τ_g),

- e. wyznaczyć strumień objętości przepływającej wody (zmierzyć 2 l wody wypływającej z kalorymetru do menzurki w czasie τ_w). Pomiar wykonać przynajmniej dwa razy i czas uśrednić,
- f. wyznaczyć strumień objętości kropli wypływających z kalorymetru (zmierzyć ilość kropli ściekających do menzurki w czasie 30 min).

4. OPRACOWANIE WYNIKÓW POMIARÓW

Dysponując wartościami objętości wody chłodzącej V_w , która przepływa przez kalorymetr oraz objętości kropli V_{sk} i znając czasy, możemy obliczyć strumień masy wody chłodzącej oraz kropli.

$$\dot{m}_w = \frac{m_w}{\tau_w} = \frac{V_w \cdot \rho_w}{\tau_w} \quad (3)$$

$$\dot{m}_{skr} = \frac{m_{skr}}{\tau_{skr}} = \frac{V_{skr} \cdot \rho_w}{\tau_{skr}} \quad (4)$$

Dla zakresu pomiarów występujących podczas ćwiczenia przyjmujemy gęstość wody $\rho_w = 1000 \text{ kg/m}^3$. Poprawne byłoby jednak odczytanie gęstości z tablic dla aktualnych parametrów (temperatury) wody.

Ciepło spalania gazu obliczamy ze wzoru:

$$Q_s = \frac{\dot{m}_w \cdot c_w \cdot \Delta t_w}{\dot{V}_g} = \frac{V_w \cdot \rho_w \cdot c_w \cdot \Delta t_w \cdot \tau_g}{V_g \cdot \tau_w} \quad [\text{kJ/m}^3] \quad (5)$$

gdzie:

Q_s – ciepło spalania, kJ/m^3

V_w – objętość wody przepływającej przez kalorymetr, m^3

τ_w - czas wody przepływającej przez kalorymetr, s

c_w - ciepło właściwe wody, $c_w = 4.19 \text{ kJ}(\text{kg} \cdot \text{K})$

Δt_w - przyrost temperatury wody chłodzącej, $\Delta t_w = t_2 - t_1$, K

V_g – objętość spalonego w czasie pomiaru gazu ziemnego, m^3

τ_g - czas spalania gazu ziemnego, s

Po wyznaczeniu ciepła spalania można, korzystając ze wzoru (2) obliczyć wartość opałową gazu. Dla warunków pomiaru można przyjąć $r = 2300 \text{ kJ/kg}$ (w zasadzie powinna zostać odczytana z tabel dla aktualnego ciśnienia otoczenia).

$$W_d = Q_s - r \frac{\dot{m}_{skr}}{\dot{V}_g} = Q_s - \frac{V_{skr} \cdot \rho_w \cdot r \cdot \tau_g}{V_g \cdot \tau_{skr}} \quad [\text{kJ/m}^3] \quad (6)$$

r – ciepło skraplania (parowania) wody, przyjmujemy $r = 2300 \text{ kJ/kg}$, lub odczytujemy z tablic dla temp. wody początkowej przepływającej kalorymetr

Otrzymane wartości ciepła spalania i wartości opałowej należy przeliczyć na warunki normalne: $t_n = 0\text{ }^\circ\text{C}$, $p_n = 101325\text{ Pa}$.

Aby obliczyć ilość normalnych metrów sześciennych gazu zużytego w czasie pomiaru zapisujemy termiczne równanie stanu Clapeyrona dla warunków normalnych i warunków pomiaru:

$$\left. \begin{aligned} p_n \cdot V_n &= n_g (MR) \cdot T_n \\ p_g \cdot V_g &= n_g \cdot (MR) \cdot T_g \end{aligned} \right\} V_n = V_g \cdot \frac{T_n}{T_g} \cdot \frac{p_g}{p_n} \quad (7)$$

Ciśnienie bezwzględne gazu: $p_g = p_{ot} + p_{mg}$ (8)

gdzie:

$$p_{mg} = h_{H_2O} \cdot g \cdot \rho_w \quad [\text{Pa}] \quad (9)$$

g – przyspieszenie ziemskie, $g = 9.81\text{ m/s}^2$
 h_{H_2O} – nadciśnienie przepływającego gazu przez gazomierz, mmH₂O
 p_{ot} – ciśnienie barometryczne, Pa

Przeliczenia wartości spalania i wartości opałowej na warunki normalne wykonujemy wg. następujących zależności:

$$Q_{s,n} = Q_s \cdot \frac{V_g}{V_n} \quad (10)$$

$$W_{d,n} = W_d \cdot \frac{V_g}{V_n} \quad (11)$$

5, TABELA POMIAROWA

h_g	t_g	t_{w1}	t_{w2}	V_w	τ_w	V_g	τ_g	V_{skr}	τ_{skr}	p_{ot}
[mmH ₂ O]	[$^\circ\text{C}$]	[$^\circ\text{C}$]	[$^\circ\text{C}$]	[l]	[s]	[l]	[s]	[ml]	[s]	[Pa]

6, WARTOŚĆ OPAŁOWA OBLICZONA ZE SKŁADU GAZU

Jednostką ciepła spalania paliw gazowych jest [kJ/um³]. Wartość opałową paliw gazowych wyznacza się odejmując od ciepła spalania ciepło parowania wody zawartej w spalinach. Ciepło parowania 1 um³ wody w temperaturze 25 $^\circ\text{C}$ wynosi $r = 3043\text{ kJ/um}^3$. Wartość opałową wyznacza się ze wzoru.

$$W_d = Q_s - r (2\text{CH}_4 + m/2 \text{C}_n\text{H}_m + \text{H}_2 + \text{H}_2\text{O}) \quad [\text{kJ/um}^3 \text{ pal}] \quad (12)$$

gdzie:

r – ciepło parowania wody, odczytać z tabeli dla danej temp. wody początkowej przepływającej przez kalorymetr

5. SPRAWOZDANIE

W sprawozdaniu należy zamieścić:

- krótką charakterystykę wielkości wyznaczanych,
- schemat i krótki opis stanowiska,
- sposób przeprowadzenia pomiarów,
- zestawienie wyników pomiarów,
- obliczenia cieplne spalania i wartości opałowej paliwa,
- uwagi końcowe i wnioski

6. PYTANIA

- Jaką część m^3 i cm^3 stanowi 1l i 1ml ?
- Jaka jest różnica pomiędzy ciepłem spalania a wartością opałową?
- Co to jest ciepło parowania i od czego zależy?
- Jak obliczamy wartość opałową gdy znamy skład gazu?
- Co to jest ciśnienie bezwzględne i jak się je wyznacza?
- Jakie warunki musi spełniać kalorymetr Junkersa, żeby można było przystąpić do pomiarów?